

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ У МЕХАНІЗМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

У дослідженні запропоновано підходи до удосконалення механізму управління підприємством на засадах ефективного використання інформаційних систем з огляду на підвищення темпів старіння знань в умовах інформаційної економіки, запропоновано базові етапи та елементи організаційно-економічного механізму підвищення ефективності впровадження інформаційної системи. Удосконалення ключових чинників та складових організаційно-економічного механізму управління підприємством в аспекті активізації використання інформаційних систем може послугувати інструментарієм для практичного застосування на підприємствах різних галузей. На основі аналізу підходів економістів до базових понять інформаційної економіки, а також до визначення ролі та функції інформаційних систем у розвитку сучасних підприємств, розроблено базові підходи до формування організаційно-економічного механізму управління ефективним впровадженням інформаційної системи в загальну організаційну структуру підприємства з метою підвищення його конкурентоспроможності.

The purpose is to determine the role of information systems in the organizational and economic mechanism for managing the activities of the enterprise in view of the increase in the rate of aging knowledge in the information economy. The research suggests approaches to improving the mechanism of enterprise management on the basis of effective use of information systems in view of the increase of the aging of knowledge in the conditions of information economy proposed the basic stages and elements of organizational and economic mechanism for improving the efficiency of the implementation of the information system. Improvement of key factors and components of the organizational and economic mechanism of enterprise management in the aspect of increasing the use of information systems can serve as a tool for practical application in enterprises of different industries. Results Based: on the analysis of the approaches of economists to the basic concepts of the information economy, as well as the role and function of information systems in the development of modern enterprises, the basic approaches to the formation of organizational and economic mechanism for managing the effective implementation of the information system in the overall organizational structure of the enterprise have been developed in order to increase its competitiveness.

Ключові слова: інформаційні системи, інформаційна економіка, механізм управління підприємством.

Key words: information systems, information economy, management mechanism.

Постановка проблеми. В умовах інформаційної економіки практично всі економічні, соціальні, політичні процеси прямо чи опосередковано залежать від якості інформації. Своєчасність, точність та адекватність інформації покликані слугувати засадами прийняття необхідних обґрунтованих управлінських рішень на всіх рівнях менеджменту, як на рівні окремих господарюючих суб'єктів, сфер діяльності, галузей, регіонів, так і на рівні держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню вивчення базових засад використання інформаційних систем у процесі управління різними господарюючими

суб'єктами присвячено праці багатьох провідних вчених [1-10]. Ними розглядаються як концептуальні питання, пов'язані з визначенням поняття інформаційної економіки, її етапів, ознак та характеристик, так і питання, присвячені використанню інформаційних систем на підприємствах, їх ролі, сутності, класифікації, механізму застосування, особливостей їх адаптації до вимог різних галузей та організаційних чинників.

Так, у роботі [1] Шульга О.В. визначає вплив активізації впровадження інформаційних систем на підвищення фінансової результативності підприємства, а також ключові аспекти методики такої активізації.

Авторами робіт [2, 3, 4, 5 та ін.] Недашківським О.М., Каблак М.І., Гордієнко І.В., Нетребою І.О. визначається роль і місце інформаційних систем у загальній системі управління підприємствами.

У роботі [6] Швець І.Б. аналізує підходи до оцінки ефективності використання інформаційних систем сучасними підприємствами з огляду на дотримання базових цілей підприємства, а саме – підвищення його прибутковості.

У дослідженнях таких авторів, як Денисенко М.П., Босак А.О. [7, 8] акценти робляться на використанні інформаційних ресурсів при здійсненні інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства

Практично всі дослідники дотримуються думки про важливість використання інформаційних систем на якісно новому рівні, а саме – шляхом створення базової цілісної системи управління всіма видами господарської діяльності підприємства на основі впровадження нових технологій обробки інформації (як зовнішньої, так і внутрішньої) з використанням сучасної інформаційної техніки.

Стосовно інформаційної економіки, дана концепція, починаючи з досліджень М. Кастельса [11], останнім часом набуває все більшої популярності. Її базові аспекти висвітлено в значній кількості робіт сучасних вчених. Згідно такої концепції, інформація є важливим ресурсом, ефективність управління яким формує загальний рівень розвитку підприємства.

У преамбулі до Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» № 537-16 від 09.01.2007 також визначено актуальність активізації інформатизації: «Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя» [12].

Однак, питання розробки організаційно-економічного механізму підвищення ефективності впровадження інформаційних систем потребує свого подальшого висвітлення.

Постановка завдання та мета. Вирішення питання щодо формування дієвого механізму управління підприємством за допомогою інформаційних систем в умовах інформаційної економіки покликане сприяти підвищенню ефективності такого управління та досягнення стійкої конкурентоспроможності підприємства.

Метою даного дослідження є визначення ролі інформаційних систем в організаційно-економічному механізмі управління діяльністю підприємства з огляду на

підвищення темпів старіння знань в умовах інформаційної економіки. В умовах становлення інформаційної економіки підвищуються вимоги до конкурентоспроможності підприємств, а також до форм та методів використання інформаційних систем. Методологічною і методичною основою проведення даного дослідження послугували спеціальні та традиційні методи аналітичного дослідження. Використано метод системного дослідження, метод дедуктивного дослідження, аналітичний та графічний методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Темпи прискорення процесів розвитку суспільства, інформатизація всіх складових економіки викликають до життя значну кількість нових змін, у тому числі і стрімку зміну ролі інформації, інформаційних систем, інформаційних технологій в управлінських процесах.

Статтю 7 ЗУ України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» [12] регламентовано забезпечення створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів шляхом:

- зменшення нерівності в доступі до інформаційних ресурсів;
- гідну інформаційну ідентифікацію України у глобальному Інтернет-просторі;
- генерування національних інформаційних ресурсів в економічній, науково-технічній, соціальній, національно-культурній сферах, охороні довкілля тощо;
- відповідність електронних інформаційних ресурсів стандартам і технічним регламентам, загальнодержавним, галузевим та локальним класифікаторам і довідникам;
- створення системи центрів даних, що надають послуги з їх зберігання і захисту, створення віртуальних серверів, веб-хостингу тощо;
- створення необхідної технічної і технологічної інфраструктури, електронних інформаційних ресурсів в архівах, бібліотеках та музеях, науково-дослідних установах з визначенням вимоги щодо обов'язкового зберігання в єдиному електронному форматі результатів наукової діяльності та забезпечити вільний доступ до результатів наукових досліджень, створених за рахунок коштів Державного бюджету України;
- формування сприятливих умов співпраці держави та приватного сектору економіки при створенні загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів та ін. [12].

Таким чином, необхідність формування відповідного механізму впровадження інформаційних систем на підприємствах є актуальною задачею, що потребує свого нагального вирішення.

Як відомо, механізм управління підприємством є складною системою, що включає мету, концепцію, суб'єктів, об'єкти, функції, принципи та методи такого управління. Всі елементи механізму є взаємопов'язаними та взаємозалежними.

Механізм управління підприємством в умовах інформаційної економіки на основі використання інформаційних систем формується під впливом значної кількості чинників ендогенного та екзогенного характеру, має свою специфіку та функціональні особливості.

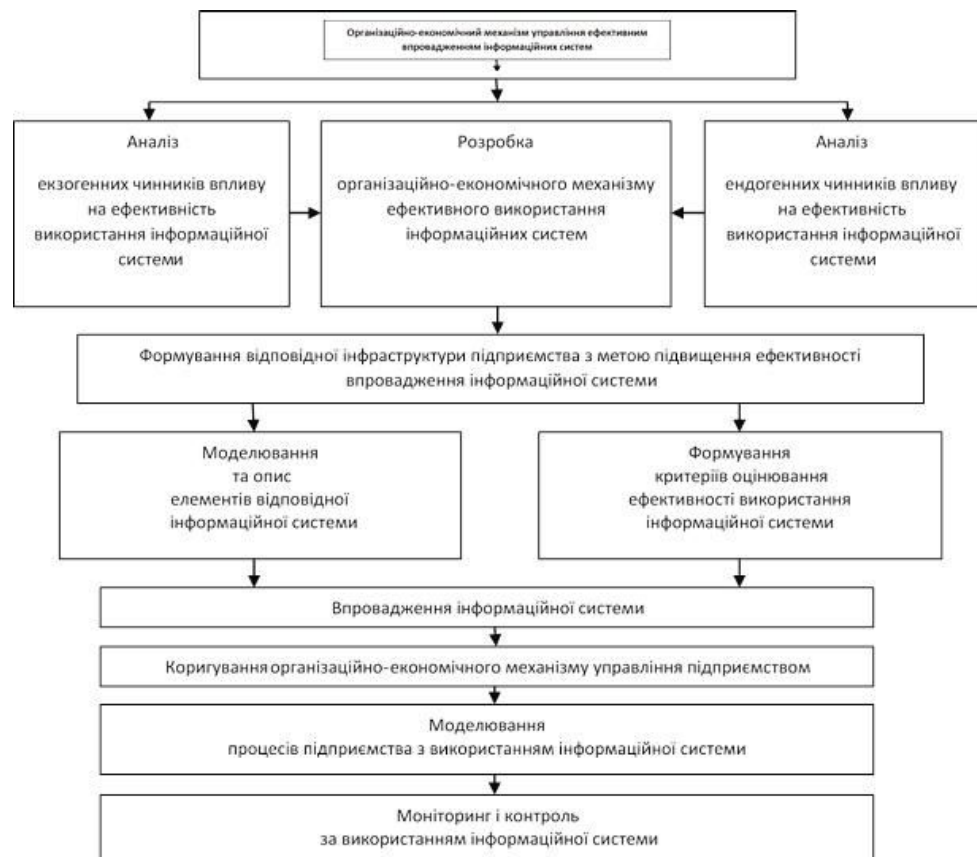
Так, у якості об'єктів механізму управління підприємством можуть виступати як уречевлені, так і не уречевлені предмети, процеси, явища.

Суб'єктами механізму управління підприємством у сучасних умовах можуть виступати не лише представники управлінського апарату. Інколи певні функції або елементи функцій управління можуть бути впроваджені в систему функцій, що виконуються

інформаційними системами (наприклад, певні функції щодо загально-корпоративного або внутрішнього контролю).

Під час створення інформаційних систем базовою метою для користувачів є скорочення термінів обробки інформації.

Важливо при цьому, щоб інформаційні системи відповідали заданим споживчим якостям, таким як функціональна надійність, адаптивність, повнота використання необхідної вхідної інформації, економічна ефективність використання.

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм управління ефективним впровадженням інформаційних систем, *розроблено автором*

Первинним етапом впровадження інформаційної системи на кожному підприємстві є визначення економічної доцільності такого впровадження. Для проведення подібних розрахунків доцільно використовувати часткові показники визначення економічної ефективності в частині витрат на впровадження інформаційних систем та підвищення прибутковості, конкурентоспроможності підприємства в результаті такого впровадження.

Важливим на цьому етапі є також проведення таких дій як аналіз та обстеження характеристики інформаційної системи.

Наступний етап – оптимально визнати створення математичних моделей системи інформаційних баз, що досліджуються.

Важливо відзначити, що коригування організаційно-економічного механізму управління підприємством повинно здійснюватися в аспектах його удосконалення із застосуванням інформаційної системи.

На подальших етапах – використання інформаційної системи проводиться детальна розробка окремих проектних рішень, їх аналіз, практична апробація та впровадження. Запропонований організаційно-економічний механізм не є догмою, він у практичній діяльності коригується, трансформується та доповнюється в залежності від умов та специфіки діяльності конкретного підприємства.

Базовим при цьому є врахування темпів старіння знань та якості знань, вимог до цих чинників у розрізі конкретних галузей діяльності.

Такі темпи також варіюються і є різними для різних сфер виробництва – і головним завданням менеджменту підприємства є пристосування до відповідних вимог часу щодо якості інформаційних систем з метою своєчасної перманентної ефективної процедури отримання та обробки відповідних знань.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, базуючись на розглянутих нами у статті положеннях, можна дійти таких висновків: 1) в умовах інформаційної економіки та постійного прискорення темпів старіння знань інформація поступово займає провідні місця серед факторів, що формують конкурентоспроможність підприємства; 2) максимальна результативність функціонування організаційно-економічного механізму підприємства можлива лише за умов ефективного впровадження інформаційних систем.

1. *Шульга О.В.* Впровадження інформаційних систем управління виробництвом як фактор ефективного функціонування підприємства / О.В. Шульга // Вісник національного технічного університету «ХПІ», 2010. – Вип. 61. – С. 12–17;

2. *Недашківський О.М.* Планування та проектування інформаційних систем / О.М. Недашківський. – К., 2014. – 215 с.

3. *Каблак М.І.* Інформаційна складова в процесах управління і прийняття рішень / М.І. Каблак // АгроІнКом. – 2010. – № 1/3. – С. 55–57.

4. *Гордієнко І.В.* Інформаційні системи і технології в менеджменті: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / І.В. Гордієнко. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: КНЕУ, 2003. – 259 с.

5. *Нетреба І.О.* Процесний підхід до впровадження інформаційних систем управління на підприємствах машинобудування / І.О. Нетреба // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Економіка. – К., 2011. – № 121/122. – С. 116–119.

6. *Швец И.Б.* Оценка эффективности информационных систем в управлении информационными ресурсами / И.Б. Швец, В.В. Буряк / Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія Економічна. – 2005. – Вип. 97. – С. 11–20.

7. Денисенко М.П. Інформаційне забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства / М.П. Денисенко, Т.С. Голубєва, І.В. Колос // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : [зб. наук. праць / відп. ред. Кузьмін О.Є.]. – Л. : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – № 647. – С. 43–49.
8. Босак А.О. Технологія зовнішньоекономічних операцій і міжнародні інформаційні системи: навч. посіб. / А.О. Босак, О.Ю. Григор'єв, Р.Д. Бала. – Л.: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 180 с.
9. Береза А.М. Основи створення інформаційних систем: навч. посіб. / А.М. Береза. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: КНЕУ, 2001. – 214 с.
10. Новак В.О. Інформаційне забезпечення менеджменту: навч. посіб. / В.О. Новак, Л.Г. Макаренко., М.Г. Луцький. – К.: Кондор, 2006. – 462 с.
11. Castells M. (Information Age: Economics, Society and Culture // 2010 Manuel Castells Edition history: Blackwell Publishing Ltd (1e, 1996), Blackwell Publishing Ltd (2e, 2000).
12. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» №537-16 від 09.01.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.